

REGLUR

um mat á áhættugrunni við útreikning á eiginfjárlutfalli
lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfaþjónustu.

I. KAFLI
Gildissvið og skilgreiningar.
1. gr.

Alþingi
Erindi nr. P 121/1708
komudagur 23.4.1997

Reglur þessar gilda um eftirtalda aðila:

1. Viðskiptabanka og sparisjóði sbr. lög nr. 43/1993.
2. Aðrar lánastofnanir sbr. lög nr. 123/1993.
3. Fyrirtæki í verðbréfaþjónustu sbr. lög nr. 13/1996.
4. Samstæður þar sem móðurfyrirtæki er eitthvert þeirra fyrirtækja sem nefnt er í 1.-3. tölul.

Þau fyrirtæki sem talin eru upp í 1. mgr. þessarar greinar, nefnast stofnanir í eftirfarandi greinum.

2. gr.

Í þessum reglum er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:

Afleiðusamningur/afleidd skuldaskjöl (e. derivatives): Samningur þar sem uppgjör-ákvæði samningsins byggir á þróun einhvers þáttar s.s. vaxta, gengis gjaldmiðla, hlutabréfagengis, hlutabréfavísitölu eða verðs á hrávörum. Virði slíks samnings er afleitt af þróun þessara undirliggjandi þátta frá samningsdegi til uppgjörsdags. Sjá einnig *framvirkur samningur, skiptasamningur, grundvallarfjárhæð, kaupréttur, vaxtaskiptasamningur, staðlaður framvirkur samningur, söluréttur, valréttur.*

Baktryggð staða (e. hedge position): Staða í fjármálaskjöllum sem stofnunin hefur tekið til að tryggja sig gegn markaðsáhættu eigna- og skuldaliða eða stöðu í afleiðum.

Binditímaáðferð (e. Maturity based method): Áðferð til að reikna vaxtaáhættu stofnunar sem tekur mið af binditíma þeirra markaðsskuldabréfa sem eru í *veltubók* stofnunar. Binditími í þessu samhengi er binditími vaxtaþrósentu og telst hann vera sá sami og eftirstöðvartími bréfsins þegar um er að ræða skuldabréf með föstum vöxtum. Ef um er að ræða ákvæði í skuldabréfi um að vextir geti tekið breytingum fyrir loka-gjalddaga þá skal miða við þann tíma sem er til þess dags að vextir verða ákvarðaðir að nýju. Sjá einnig *rauntímaáðferð.*

Breytanlegt verðbréf (e. convertible security): Verðbréf sem að vali eiganda er hægt að skipta fyrir annað verðbréf, oftast hlutabréf útgefanda.

Delta stuðull valréttarsamnings: Með delta stuðli *valréttarsamnings* er átt við áætlaða breytingu á virði valréttarsamnings sem hlutfall af minniháttar verðbreytingum á þeim undirliggjandi skjölum sem liggja til grundvallar valréttarsamningnum. Delta stuðull segir til um líkindi þess að valréttarsamningur hafi verðgildi á innlausnardegi.

Deltavirði valréttarsamninga: Deltavirði valréttarsamnings jafngildir fjárhæð *grundvallarskjals* sem kaupréttur vísar til, margfaldað með *delta stuðli* valréttarsamningsins.

Eftirstöðvatími: Með eftirstöðvartíma er átt við þann tíma sem eftir er til gjalddaga skuldaskjals.

Fjármálastofnun; Lánastofnun, fyrirtæki í verðbréfabjónustu eða önnur fyrirtæki sem stunda einhverja eða alla þá starfsemi sem talin er upp í 2.-12. tölulið í 1. mgr. 44. gr. laga nr. 43/1993 um viðskiptabanka og sparisjóði.

Fjárfestingarverðbréf: Markaðsskuldabréf og hlutabréf sem stofnun hefur með formlegum hætti tekið ákvörðun um að eiga til lengri tíma, skemmst eitt ár. Til slíkra bréfa teljast ekki hlutir í hlutdeildarfyrirtækjum eða tengdum fyrirtækjum. Sjá einnig *veltuverðbréf*.

Fjármálaskjal/fjármálasamningur (e. financial instrument):

Til fjármálaskjala/fjármálasamninga teljast m.a.:

- hlutdeildarskírteini í fyrirtækjum um sameiginlega fjárfestingu
- skjöl á peningamarkaði
- staðlaðir framvirkir fjármálasamningar, þ.m.t. skjöl sem greidd eru með reiðufé
- framvirkir vaxtasamningar
- vaxta-, gjaldmiðla- og hlutabréfaskiptasamningar
- valkvæður réttur til að kaupa eða selja önnur fjármálaskjöl, þar með talin sambærileg skjöl sem greidd eru með reiðufé s.s. fjármálasamningar um gjaldeyri og vexti
- önnur framseljanleg verðbréf.

Fjölnota atvinnuhúsnæði (e. multi-purpose commercial building): Með fjölnota atvinnuhúsnæði er fyrst og fremst átt við ýmis konar verslunar- og skrifstofuhúsnæði og annað þjónustuhúsnæði sem auðvelt er að breyta. Skilyrði er að um fullbúið húsnæði sé að ræða. Sérhæft iðnaðarhúsnæði, fiskvinnsluhús, gistihús og skólabyggingar eru dæmi um húsnæði sem ekki fellur undir skilgreiningu á fjölnota atvinnuhúsnæði.

Fjölpjóða þróunarbankar (e. multilateral development banks): Með fjölpjóðlegum þróunarbönkum í reglum þessum er átt við Alþjóðabankann, Alþjóðalánastofnunina, Endurreisnar- og þróunarbanka Evrópu, Fjárfestingarsjóð Evrópu, Fjárfestingarlánastofnun Ameríkúríkja, Norræna fjárfestingarbankann, Þróunarbanka Afríku, Þróunarbanka Ameríkúríkja, Þróunarbanka Asíu, Þróunarbanka Mið-Ameríkúríkja og Viðreisnarsjóð Evrópuráðsins.

Framvirk viðskipti (e. forward transactions): Viðskipti sem gerð eru upp þremur virkum dögum eftir upphafsdag þeirra eða síðar. Sjá einnig *núviðskipti*.

Framvirkur vaxtasamningur (e. FRA - forward rate agreement): Samningur sem kveður á um vaxtaviðmiðun yfir ákveðið tímabil og reiknast vextir af fyrirfram ákveðinni *grundvallarfjárhæð*, sem ekki kemur til greiðslu á. Samningurinn er gerður upp í lok samningstímans á fyrirfram ákveðnum uppgjörsdegi.

Fullgildur liður (e. qualifying item): Gnóttstaða eða skortstaða í þeim liðum sem falla undir 2. tölul. 12. gr. Auk þess getur bankaefirlitið heimilað að önnur skuldaskjöl teljist til fullgildra liða. Forsenda þess að skuldaskjöl geti talist til fullgildra liða er að skjalið sé skráð á viðurkenndum verðbréfamarkaði, sé auðseljanlegt og *mótaðila-áhætta* þess sé sambærilegt eða lægra en þeirra eigna sem falla undir 2. tölul. 12. gr. þessara regna.

Fyrirtæki í verðbréfaþjónustu (e. investment firm): Verðbréfafyrirtæki og verðbréfa-
miðlun sbr. lög nr. 13/1996.

Gjaldmiðlaskiptasamningur (e. currency swap): Samningur sem kveður á um að
sammingsaðilar skipti á höfuðstólum tveggja mynta á ákveðnu gengi í framtíðinni.
Skipst er á höfuðstól í lokin, en oft einnig í upphafi sammings.

Gnóttstaða (e. long position): Staða í fjármálaskjölum sem gefur eða getur í framtíð-
inni gefið stofnuninni rétt eða skyldað hana til að taka á móti greiðslu í peningum,
verðbréfum eða öðrum eignum. *Sölu- og kaupréttur* telst vera hluti af gnóttstöðu. Sjá
einnig *skortstaða*.

*Grundvallarfjárhæð afleiðusammings/ grundvallarskjal afleiðusammings/ (e. notional
principal/ notional position):* Sú fjárhæð, það verðbréf eða sú ímyndaða staða sem
lögð er til grundvallar í *afleiðusamningi*.

Hlutabréf: Eignarhlutur í hlutafélagi. Í skilningi þessara reglna skal ennfremur telja
til hlutabréfa þann hluta *afleiðusamninga í veltubók* stofnunar sem tengdur er hluta-
bréfum, gengi hlutabréfa eða þróun hlutabréfavísitölu.

*Hrein gjaldeyrisstaða stofnunar (e. An institution's overall net foreign exchange
position):* Hærrí fjárhæðin af tveimur, samanlögð *opin gjaldeyrisstaða* í þeim gjald-
miðlum þar sem um nettó gnóttstöðu er að ræða eða samanlögð *opin gjaldeyrisstaða*
þeirra gjaldmiðla þar sem um nettó skortstöðu er að ræða.

Kaupréttur (e. call option): Réttur til að kaupa vöru, verðbréf eða gjaldeyri á fyrirfram
ákveðnu verði, annað hvort á ákveðnum degi eða fyrir ákveðinn dag. Slíkur samningur
er bindandi fyrir þann sem selur slíkan samning en kaupandi getur valið hvort hann
nýtir sér réttinn eða ekki. Sjá einnig *valréttur og söluréttur*.

Lánastofnun: Fyrirtæki sem tekur á móti innlánnum eða öðru fé frá almenningi til
endurgreiðslu og veitir lán fyrir eigin reikning, sbr. lög nr. 43/1993, um viðskiptabanka
og sparisjóði, og lög nr. 123/1993, um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og spari-
sjóði.

Liðir utan veltubókar (e. Banking book): Allir þeir liðir innan og utan efnahagsreikn-
ings stofnunar sem ekki teljast til veltubókar.

Markaðsáhætta (e. market risk): Áhætta stofnunar á fjárhagslegu tapi vegna liða innan
og utan efnahagsreiknings vegna breytinga á markaðsvirði þessara liða, þar á meðal
breytingar á vöxtum, gengi gjaldmiðla eða virði hlutabréfa.

Markaðsverðbréf: Framseljanlegt verðbréf (skuldabréf, hlutabréf eða hlutdeildarskír-
teini) sem boðið er einstaklingum og/eða lögaðilum til kaups með útboði þar sem öll
helstu einkenni bréfa í hverjum flokki eru hin sömu, þar á meðal nafn útgefanda
(skuldara), fyrsti vaxtadagur og endurgreiðslu-, vaxta- og uppsagnarákvæði eftir því
sem við á. Sjá einnig *fjárfestingarverðbréf og veltuverðbréf*.

Móðurfyrirtæki: Fyrirtæki skilgreint í 2. mgr. 66. gr. laga nr. 43/1993, um viðskipta-
banka og sparisjóði og 2. tölul. 3. mgr. 1. gr. reglna nr. 554/1994 um ársreikninga
viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana og önnur sambærileg fyrirtæki.

Mótaðilaáhætta (*e. Counterparty risk*): Sú hætta sem er á því að gagnaðili fjármála-samnings uppfylli ekki ákvæði hans. Ein tegund mótaðilaáhattu er afhendingaráhætta en það er sú áhætta að mótaðili afhendi ekki verðbréf í samræmi við ákvæði fjármála-samnings. Önnur tegund mótaðilaáhattu er uppgjörsáhætta en það er sú áhætta að mótaðili t.d. afleiðusamnings standi ekki við samninginn á uppgjörsdegi. Þriðja tegund mótaðilaáhattu er útlánaáhætta. Sjá einnig *útlánaálgildi*.

Nettóstaða: Með nettóstöðu verðbréfa er átt við mismuninn milli gnóttstöðu og skortstöðu í samskonar verðbréfum.

Nústaða (*e. spot position*): Staða í fjármálaskjölum sem gerð verður upp eigi síðar en tveimur virkum dögum frá viðmiðunardegi.

Núviðskipti (*e. spot transaction*): Viðskipti sem gerð eru upp eigi síðar en tveimur virkum dögum eftir upphafsdeg þeirra. Sjá einnig *framvirk viðskipti*.

Opinber aðili: Ríki eða sveitarfélag á Íslandi eða samsvarandi aðili í öðrum löndum.

Opinber fyrirtæki og stofnanir: Með opinberum fyrirtækjum og stofnunum í reglum þessum er átt við fyrirtæki og stofnanir sem eru að öllu leyti í eigu ríkis eða sveitarfélaga eða samsvarandi stjórnvalda í öðrum löndum eða eru undir stjórn áðurnefndra aðila og eru ekki rekin í hagnaðarskyni. Opinber fyrirtæki eða stofnanir sem rekin eru í samkeppni við önnur atvinnufyrirtæki eru undanskilin. Í viðauka II eru talin upp þau fyrirtæki og stofnanir á Íslandi sem þessi skilgreining á við um.

Opinbert viðmiðunargengi: Opinbert viðmiðunargengi Seðlabanka Íslands eins og það er skráð á uppgjörsdegi.

Opin gjaldeyrisstaða í gjaldmiðli (*e. Net open position in a currency*): Mismunur gnóttstöðu og skortstöðu í viðkomandi gjaldmiðli. Sjá einnig *Hrein gjaldeyrisstaða*.

Rauntímaaðferð (*e. duration based method*): Aðferð til að reikna út vaxtaáhættu stofnunar. Aðferðin tekur mið af reiknuðum rauntíma skuldabréfs/fjármálasamnings, í stað afborgunartíma. Rauntími skuldabréfs er veginn meðal afborgunartími þess og er þá tekið tillit til allra greiðslna af skuldabréfinu, bæði vaxta og afborgana, eftir að þær hafa verið núvirtar með reiknaðri ávöxtun skuldabréfsins. Hin reiknaða ávöxtun skuldabréfsins skal taka mið af markaðsvirði bréfsins á uppgjörsdegi. Leiðréttur rauntími skuldabréfs (*e. modified duration*) er reiknaður rauntími skuldabréfsins deilt með einum plús hin reiknaða ávöxtunarkrafa. Sjá einnig *binditímaaðferð*.

Raunveruleg sölu- og endurkaupaviðskipti: Sölu- og endurkaupaviðskipti þar sem afsalshafi hefur skuldbundið sig til að skila eignunum aftur. Sjá einnig *Sala með endurkauparétti*.

Sala með endurkauparétti: Sölu- og endurkaupaviðskipti þar sem afsalshafi á rétt á en hefur ekki skuldbundið sig til að skila eignunum aftur. Sjá einnig *Raunveruleg sölu- og endurkaupaviðskipti*.

Samstæða, samstæðufyrirtæki: Móðurfyrirtæki og dótturfyrirtæki þess.

Skipulegur verðbréfamarkaður: Verðbréfamarkaður sem fellur undir skilgreiningu 10. töluliðar 2. gr. laga nr. 13/1996 um verðbréfavíðskipti.

Skortstaða (e. short position): Staða í fjármálaskjölum sem skyldar eða getur í framtíðinni skyldað stofnunina, eða gefið henni rétt, til að láta af hendi greiðslu í peningum, verðbréfum eða öðrum eignum. *Sölu- og kaupréttur* sem stofnunin á eða hefur gert samning um telst vera hluti af skortstöðu. Sjá einnig *gnóttstaða, og nettóstaða*

Skortsala (e. short sale): Sala á verðbréfum eða öðrum eignum sem ekki eru í eigu seljanda á þeim tíma þegar salan fer fram.

Skráð verðbréf: Verðbréf sem tekið hefur verið til opinberrar skráningar á *skipulegum verðbréfamarkaði*. Sjá einnig *skipulegur verðbréfamarkaður*.

Skuldaskjal (e. debt instrument): *Fjármálasamningur* sem felur í sér loforð um greiðslu.

Staðlaður framvirkur samningur (e. futures contract/interest rate future): Staðlaður afleiðusamningur sem verslað er með á skipulögðum markaði, er tryggður og sem gefur handhafa rétt til að kaupa eða selja tiltekið fjármálaskjal á fyrirfram ákveðnum degi og á fyrirfram ákveðnu verði. Breyting á markaðsvirði samnings er gerð upp á hverjum degi og/eða samningur tryggður á annan hátt af *skipulegum verðbréfamarkaði*, víðskiptavaka eða greiðslujöfnunarstöð.

Stór áhættuskuldbinding: Skuldbindingar sem reglugerð um hámark lána og ábyrgða lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfabjónustu nær til.

Stöðuáhætta (e. position risk): Hætta sem tengd er stöðu stofnunar í tilteknu *fjármálaskjali* og sem er tilkomin vegna hugsanlegra breytinga á verði viðkomandi skjals. Með sérstakri stöðuáhættu er átt við hættu á breytingum á verði skjals, vegna aðstæðna sem tengjast útgefanda þess, eða útgefanda grundvallarskjals þegar um er að ræða afleiðusamning. Með almennri stöðuáhættu er átt við hættu á breytingum á verði skjals, vegna aðstæðna sem eru óháðar útgefanda þess, eða útgefanda grundvallarskjals þegar um afleiðusamning er að ræða.

Sölu- og endurkaupavíðskipti: Víðskipti sem fela í sér framsal stofnunar eða víðskiptavinar (framseljanda) til annarrar stofnunar eða víðskiptavinar (afsalshafa) á eignum, t.d. víxlum, skuldabréfum eða öðrum framseljanlegum verðbréfum, með samningi um að sömu eignir verði síðar framseldar aftur til framseljanda á tilteknu verði. Sjá einnig *raunveruleg sölu- og endurkaupavíðskipti og sala með endurkauparétti*.

Söluréttur (e. put option): Réttur til að selja vöru, verðbréf eða gjaldeyri á fyrirfram ákveðnu verði, annað hvort á ákveðnum degi eða fyrir ákveðinn dag. Slíkur samningur er bindandi fyrir þann sem selur slíkan samning en kaupandi getur valið hvort hann nýtir sér réttinn eða ekki. Sjá einnig *valréttur og kaupréttur*.

Útlánaígildi (e. credit equivalent): Liðir utan efnahagsreiknings sem reiknaðir hafa verið til ígildis útlána. *Mótaðilaáhætta* stofnunar vegna liða utan efnahagsreiknings er reiknað af útlánaígildi þessara liða.

Valréttur/valréttarsamningur (e. option): Kaupréttur eða söluréttur.

Vaxta- og gjaldmiðlasamningur (e. cross currency swap): Samningur sem kveður á um bæði vaxta- og gjaldmiðlaskipti, þ.e. að samningsaðilar skiptist á höfuðstól tveggja mynta á ákveðnu gengi í framtíðinni ásamt vaxtagreiðslum yfir ákveðið tímabil. Skipst er á höfuðstól í lokin, en einnig oft í upphafi samnings.

Vaxtaskiptasamningur (e. interest rate swap/single currency swap): Samningur sem kveður á um að samningsaðilar skiptist á vaxtagreiðslum m.t.t. þróunar vaxta í tilteknum gjaldmiðli. Ekki er skipst á *grundvallarfjárhæðinni*, heldur aðeins á vaxtamuninum sem reiknaður er af *grundvallarfjárhæð* samningsins. Til eru þrjár megin- tegundir vaxtaskiptasamninga þ.e.

- samningur sem byggir á mismun á þróun breytilegra vaxta í einum gjaldmiðli, t.d. mismun á þróun ríkisvixlavaxta og millibankavaxta.
- samningur sem byggir á mismun fastra vaxta og þróun breytilegra vaxta í einum gjaldmiðli,
- *vaxtaskiptasamningur milli gjaldmiðla.*

Vaxtaskiptasamningur milli gjaldmiðla (e. cross currency interest rate swap): *Vaxtaskiptasamningur* sem kveður á um að samningsaðilar skiptist á vaxtagreiðslum m.t.t. þróunar vaxta sem eru í a.m.k. tveimur mismunandi gjaldmiðlum. Ekki er skipst á *grundvallarfjárhæðinni*, heldur aðeins á vaxtamuninum sem reiknaður er af *grundvallarfjárhæð* samningsins.

Veltubók (e. trading book): Verðbréf og önnur *fjármálaskjöl* sem stofnun hefur eignast eða heldur eftir með endursölu í huga og/eða í því skyni að hagnast á skammtíma- breytingum á markaðsvirði þessara skjala eða öðrum verð- eða vaxtabreytingum. Jafnframt teljast til veltubókar stöður í *fjármálaskjölum* sem verða til við samtímis skipti á höfuðstólsfjárhæðum, svo og *fjármálasamningar* sem stofnun er aðili að í því skyni að baktryggja aðra þætti veltubókar. Til veltubókar teljast enn fremur áhættuþættir tengdir úppgerðum og ófrágengnum viðskiptum og afleiðusamningum sem verslað er með innan og utan verðbréfamarkaðar, svo og áhættuþættir er tengjast skuldbindingum stofnunar sem myndast vegna viðskipta með verðbréf í veltubók.

Veltuverðbréf: Markaðsverðbréf sem er ekki aflað í þeim tilgangi að halda því til varanlegrar eignar. Sjá einnig *fjárfestingarverðbréf*.

Verðbréfalánveiting/ verðbréfalántaka (e. securities lending/ securities borrowing): Öll viðskipti sem felast í því að lánastofnun eða mótaðili hennar framselur verðbréf gegn hæfilegri tryggingu með því skilyrði að lántakandinn skili aftur jafngildum verðbréfum síðar eða þegar framseljandi krefst þess. Um er að ræða verðbréfalánveitingu fyrir stofnunina sem framselur verðbréfin og verðbréfalántöku fyrir stofnunina sem þau eru framseld til.

II. KAFLI

Matsaðferðir og skýrslugerð.

3. gr.

Eiginfjárlutfall stofnunar skal vera eigið fé stofnunar í hlutfalli af áhættugrunni sem metinn er í samræmi við reglur þessar og viðauka með þeim.